

דברי תורה לפרשת בא

מאת הרבנית נעמי שפירא

בס"ד

בתחילת פרשתנו, פרשת "בא" מוזכרות שלוש המכות האחרונות. ארבה, חשך ובכורות.

מה מטרת המכות, ומדוע בוחר ה' להשתמש בהם כדי שפרעה יסכים להוציא את ישראל ממצרים?

רבי יהודה אריה לייב אלטר מגור, בעל ה"שפת אמת" מסביר כך.

"אא"ז מו"ר זצלה"ה הגיד כי מה שהיה צורך לעשר מכות. להסיר הקליפה והסתר מעשרה מאמרות לעשותן עשרת הדברות עכ"ל ז"ל. פירוש כי בעולם הזה נסתר זה שעיקר חיות הכל רק אותיות התורה המאמרים שנבראו על ידו... ועל ידי כל מכה הסיר הסתר מאמר אחד. ונעשין עשרת הדברות..."

הקב"ה ברא את עולמו בעשרה מאמרות, (כמו שאנחנו לומדים בפרקי אבות פרק ה' משנה א').

הבריאה במאמר היא בריאה שבה הבורא נסתר. לא נוכח. והבריאה כאילו עומדת בפני עצמה. כשם שניתן לקרא מאמר בלי לפגוש את כותב המאמר. הסתרה זו מאפשרת בחירה. לצדיקים, לגלות את "בעל המאמר" האלוקים הנסתר המחיה את הבריאה, ולרשעים, להתעלם מ"בעל המאמר", ויותר חמור מכך, לכפור בו, ולייחס לעצמם כוח אלוהי.

פרעה התנהג באופן הזה. הוא עונה למשה "מי ה' כי אשמע בקולו לשלח את בני ישראל לא ידעתי את ה'", (שמות ה' ב'). הוא מתייחס לעצמו כאלוהים ובעזרת חרטומיו כבעל כוחות מאגיים של שליטה בטבע. הוא משתמש בהסתרה האלוקית כאפשרות להחליף את אלוקים. וכן מתבטא כלפיו יחזקאל "כה אמר ה' אלוקים הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט' ג').

היאור, מקור העושר והכוח של מצרים, גורם לפרעה להיות שאנן וגאה, אדם ש"עשה את עצמו". עד כדי התנערות מכך שיש אלוקים, בצורה מזלזלת.

היות שהעולם הגיע להתדרדרות נוראה כל כך שכאילו הטבע וכוחותיו נשלטים על ידי אדם, הקב"ה מתערב ופועל בטבע באותם כוחות, טבעיים, אך באופן בלתי טבעי.

כל המכות, להוציא את מכת בכורות, הן טבעיות, כביכול. אך הן נעשות באופן בלתי טבעי, כהוראה אלוקית שמקיימת ומבטלת את המכה. מתוך כך, פרעה, עמו, וכן עם ישראל מתוודעים להשגחה האלוקית ולהיותו של ה' מנהיג את הטבע. זה משמעות הכתוב "ועל ידי כל מכה הסיר הסתר מאמר אחד".

המכות נועדו כדי לברר את השלטון של ה' במציאות. ולהכשיר את המצב לגילוי כוחם של ישראל. אולם ישנה מטרה נוספת, והיא, הכנה לגילוי של דיבור אלוקי.

לעומת מאמר שהוא נסתר, הדיבור גלוי. המדבר הוא נוכח.

המכות הכשירו את המציאות לאפשרות של מתן תורה, שבה ה' מדבר עם עמו "מגלה" את עצמו אליהם. "אנכי ה' אלוהיך",

לא עוד בריאה מסותרת, לא עוד אלוהות מדומיינת. אלוהים ניצב ונוכח, קורא לעמו ומגלה דרך חדשה, תורה אלוהית.

המכות משמשות אמצעי מתווך ממצואות של הסתרה שאפשרה שעבוד ושקר, למציאות של יציאה משעבוד וגילוי אלוהים.

ומתוך כך הבנה בכוחו של ה' הפועל בתוך הטבע ומעל לטבע, כרצונו.